

Η Άνω Πόλη βρίσκεται κατά καιρούς στο επίκεντρο, αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες, υλοποιούνται παρεμβάσεις πλην όμως, όπως συμβαίνει συχνά, τα προβλήματα επιτείνονται και οι επιλύσεις εμφανίζονται αλυσιτελείς.

Του Θανάση Παππά*

Μιλώντας για το όλο ή για τμήματα της πόλης πρέπει να γίνει σούμα και να αναζητήσουμε τα εκφραστικά εργαλεία για ανάταξη και αναδημιουργία της μητροπολιτικής Θεσσαλονίκης. Απαιτείται συλλογική δέσμευση για ένα μεταρρυθμιστικό σχέδιο, ένα προγραμματικό μοντέλο διοίκησης.

Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε την αρχιτεκτονική και τον πολιτισμό για την αναμόρφωση της πόλης. Σε αυτό το περίγραμμα πολιτικών να ιδωθεί και η πάνω πόλη σε διάλογο με την κάτω πόλη και σε επικοινωνία με την "άλλη" πόλη.

Για πολλά χρόνια λοιπόν και η Άνω Πόλη βρίσκεται κατά καιρούς στο επίκεντρο, αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες, υλοποιούνται παρεμβάσεις πλην όμως, όπως συμβαίνει συχνά, τα προβλήματα επιτείνονται και οι επιλύσεις εμφανίζονται αλυσιτελείς.

Εντούτοις, τελευταία ολοκληρώθηκε μια "τριλογία" θεσμικών ρυθμίσεων η συμπλήρωση - βελτίωση των όρων δόμησης, ο χαρακτηρισμός διατηρητέων και η εκ νέου τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου.

Σε αυτό το επίπεδο όμως πρέπει να αντιμετωπιστούν προβλήματα που χρονίζουν, αναφύονται ή παραμένουν στα αζήτητα:

- Ο καθορισμός χρήσεων γης
 - Η μελέτη κυκλοφοριακών ρυθμίσεων και η άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος της στάθμευσης
 - Η ανάπλαση των τειχών με τη συνύπαρξη των προσφυγικών κτισμάτων με βάση τις αναθεωρημένες μελέτες
 - Η λήψη μέτρων και άσκηση συγκεκριμένης πολιτικής για βιώσιμη, διατήρηση - αποκατάσταση - επανάχρηση των διατηρητέων κτιρίων, τα οποία πρέπει διεξοδικά να συζητηθούν και να αποτελέσουν μέρος μιας ολοκληρωμένης πολιτικής.
- Την ίδια όμως στιγμή θέματα όπως: Ο πολίτης "ενεργός πολίτης" και ο κάτοικος συμμετοχός στη γειτονιά, η διαχείριση του δημόσιου χώρου, το πρόγραμμα άμεσων παρεμβάσεων - τεχνικών έργων, η υλοποίηση των μελετών επί πολιτιστικής για τις διαδρομές στην Άνω Πόλη, η επέκταση του προγράμματος των πεζοδρομήσεων, ο έλεγχος του δημοσίου χώρου που κατακρεουργείται από τις παρεμβάσεις των ιδιωτών - κατασκευαστών, ο αστικός διάκοσμος κι εξοπλισμός, η ανάπτυξη του αστικού πρασίνου παντού στην Άνω Πόλη, η αποφυγή απειρόσκειπων ασφαλτοστρώσεων πάνω σε κυβόλιθους, η απόληψη του δάσους των κεραιών κτλ. είναι θέματα της δημοτικής αρχής και του δημοτικού διαμερίσματος.

Πιο συγκεκριμένα, απευθυνόμενος στη Διεύθυνση Οδοποιίας για το ευρύ πρόγραμμα ανακατασκευής των οδών στην Άνω Πόλη παρατηρώ ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη για δενδροδόχους και κατά συνέπεια για φύτευση δένδρων.

Θεωρώ σημαντικό το θέμα της φύτευσης κι ανάπτυξης δένδρων, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι γειτονίες της Άνω Πόλης είχαν αυλές με φυτά, θάμνους, λουλούδια, γιασεμιά και ανθρωπιά.

Η εν γένει "αστική ανάπτυξη", που ισοπεδώνει τα πάντα ώστε είτε είμαστε στην οδό Εγνατία ή στην οδό Μουσών να είναι το ίδιο, εκλύει κινδύνους, που βάζει σε δοκιμασία-κρίση και αυτά τα ίδια τα έργα, που μπορούν να γίνουν στοιχείο αναβάθμισης της περιοχής.

Γι' αυτό νομίζω ότι πρέπει να υπάρξει επανεκτίμηση, να γίνει πρόβλεψη για φυτεύσεις ώστε να αποκατασταθεί η εικόνα της Άνω πόλης και να αποτελέσει το ελκτικό στοιχείο για επίσκεψη. Ταυτόχρονα, η πρόβλεψη στοιχείων αστικού εξοπλισμού (φωτιστικά - εσοχές/θέσεις για κάδους απορριμμάτων /δίκτυα διαφόρων οργανισμών, ώστε να αποφεύγονται εκσκαφές) πρέπει να αποτελέσουν ουσιαστικό στοιχείο αναβάθμισης.

Από την άλλη πλευρά η εκρηκτική οικοδόμηση με πλήρη απουσία πολιτικής στάθμευσης οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια σε φαινόμενα πρωτόγνωρα.

Προτείνω -σε κάθε περίπτωση- την απαγόρευση ή την πρόκληση δυσχερειών- στη διερχόμενη κυκλοφορία.

Δεν μπορεί να υπάρχει η ίδια συμπεριφορά στις αρτηρίες ταχείας κυκλοφορίας και στα στενά της Άνω Πόλης.

Η μελέτη δε και αντιμετώπιση του προβλήματος στάθμευσης, αύριο θα είναι αργά αν σήμερα δεν ληφθούν συντονισμένα μέτρα.

Επομένως η ολοκληρωμένη πολιτική διαχείρισης του χώρου, από τους αρμόδιους δημόσιους φορείς, απαιτεί άμεσες ενέργειες - δράσεις και στοιχειοθέτηση ενός σαφούς και ρεαλιστικού προγράμματος, τόσο στα "θεσμικά προβλήματα" όσο και στα "τρέχοντα", που άπτονται επί των καθημερινών θεμάτων.

Ο δήμος οφείλει να συντονίζει -με χρονοδιάγραμμα- τα θέματα αυτά κι επιτέλους να βρεθεί μια λύση για το θέμα του λεγόμενου γραφείου Άνω Πόλης.

Η σύσταση γραφείου παραδοσιακών οικισμών και διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς στον οργανισμό της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με ταυτόχρονη ενίσχυσή του με ανθρώπινο δυναμικό είναι πρωτίστης αντιμετώπισης.

Τα θέματα ελέγχου των μελετών και κυρίως των κατασκευών αναδεικνύονται ως σημαντικότερα, καθώς η υποχώρηση στην ποιότητα του κτισμένου περιβάλλοντος -τα τελευταία χρόνια- είναι κάτι παραπάνω από προφανές.

**Ο Θανάσης Παππάς είναι αρχιτέκτονας, πρόεδρος Μόνιμης Επιτροπής Αρχιτεκτονικού Έργου του ΤΕΕ/ΤΚΜ*

Επιχείρηση ανάδειξης των βυζαντινών τειχών στην Άνω πόλη

Της Βαρβάρας Ζούκα
vzouka@makthes.gr

Παρότι αποτελούν αδιαμφισβήτητα το σπουδαιότερο μνημείο της πόλης και μοναδικό σε ολόκληρη τη χώρα, τα βυζαντινά τείχη της Θεσσαλονίκης σε μεγάλο τμήμα τους μοιάζουν να στριμώχνονται ανάμεσα στα παλαιά προσφυγικά κτίσματα, τα λεγόμενα "καστρόπληκτα", τα περισσότερα από τα οποία είναι σήμερα είτε μισογκρεμισμένα είτε ερειπωμένα.

Το δίλημμα της ανάδειξης των βυζαντινών τειχών ή της διατήρησης των ταπεινών κτισμάτων, τα οποία κατασκευάστηκαν προσκολλημένα στα κάστρα από τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη μετά τη μικρασιατική καταστροφή, προέβαλε με ιδιαίτερη ένταση τις περασμένες δεκαετίες, όταν τα σπίτια αυτά ακόμη κατοικούνταν.

Οι προβληματισμοί, όμως, επανέρχονται ακόμη και σήμερα, που στη συντριπτική πλειονότητά τους οι ιδιοκτήτες των σπιτιών αποζημιώθηκαν και τα έχουν εγκαταλείψει, ενόψει της έναρξης υλοποίησης του σχεδιασμού του δήμου Θεσσαλονίκης για την αναβάθμιση της περικάστριας ζώνης.

Η επικείμενη κατεδάφιση των μισογκρεμισμένων κτισμάτων και η σχεδιαζόμενη διατήρηση μόνο δεκαέξι από αυτά, ως υπόμνηση της παλιάς προσφυγικής γειτονιάς της Θεσσαλονίκης, έχουν πυροδοτήσει αντιδράσεις κυρίως από την αντιπολίτευση στον κεντρικό δήμο, που απευθύνει μομφές εναντίον της δημοτικής αρχής περί καταστροφής του τελευταίου προσφυγικού αποθέματος της πόλης.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

"Η ανάδειξη των βυζαντινών τειχών της Θεσσαλονίκης, αυτού του κορυφαίου μνημείου, θα πρέπει να τεθεί σε απόλυτη προτεραιότητα", σχολιάζει ο ομότιμος καθηγητής του τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Νίκος Μουτσόπουλος, ο οποίος ασχολείται συστηματικά με τα θέματα αυτά εδώ και δεκαετίες, καθώς για πρώτη φορά τέθηκε επικεφαλής μελετητικής ομάδας για την Άνω Πόλη αμέσως μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1978.

Όπως αναφέρει ο ίδιος, οι ευαισθησίες για τα καστρόπληκτα δεν κινούνται στη σωστή κατεύθυνση, ενώ πολλές φορές το θέμα αυτό καλλιεργείται για πολιτικούς και κομματικούς λόγους. Σύμφωνα με τον κ. Μουτσόπουλο, το κορυφαίο μνημείο της Θεσσαλονίκης θα πρέπει να απαλλαγεί από τα κτίσματα που προσκολλήθηκαν σε αυτό, δημιουργώντας εντέλει ένα μείζον πρόβλημα αλλοίωσης της αυθεντικότητας του κυρίαρχου στοιχείου της περιοχής, που είναι ασφαλώς τα ίδια τα τείχη.

"Τα βυζαντινά τείχη της Θεσσαλονίκης είναι μοναδικά σε ολόκληρη την Ελλάδα. Συνιστούν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για την πόλη, το οποίο πρέπει δίχως αμφιβολία να αναδειχθεί" επισημαίνει και ο αρχιτέκτονας Απόστολος Παπαγιαννόπουλος, ο οποίος επί δεκαετίες διετέλεσε προϊστάμενος της διεύθυνσης Μελετών Αρχιτεκτονικών Έργων του δήμου Θεσσαλονίκης.

Ο ίδιος εκφράζει την άποψη ότι οι ελάχιστοι ιδιοκτήτες που έχουν απομείνει θα πρέπει να αποζημιωθούν, ώστε να προχωρήσουν στη συνέχεια οι ενέργειες για την ανάδειξη των βυζαντινών τειχών. Απαντώντας στο δίλημμα περί διατήρησης ή μη των καστρόπληκτων, ο κ. Παπαγιαννόπουλος υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να παραμείνουν μόνο τα κτίσματα που είναι πραγματικά αξιόλογα και βρίσκονται σε καλή κατάσταση διατήρησης, ενώ προτεραιότητα σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να είναι η ανάδειξη των κάστρων. "Είναι έννοια απαράδεκτη να επιχειρούν ορισμένοι να εξιλεωθούν για τα λάθη που έγιναν κατά την περίοδο της μικρασιατικής καταστροφής, εκφράζοντας απόψεις περί συνολικής διατήρησης των προσφυγικών κτισμάτων που εφάπτονται των τειχών", τονίζει ο κ. Παπαγιαννόπουλος.

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ

Όπως αποφασίστηκε σε πρόσφατη συνεδρίαση του τοπικού αρχαιολογικού συμβουλίου, στην περικάστρια ζώνη θα διατηρηθούν συνολικά δεκαέξι κτίσματα, για να θυμίζουν την παλιά προσφυγική γειτονιά της Άνω Πόλης. Πρόκειται για ομάδες δύο ή τριών κατοικιών που βρίσκονται σε σχετικά καλή κατάσταση, δημιουργώντας την εντύπωση ενός ενιαίου μετώπου επί της οδού Επταπυργίου.

Με την ανάδειξη αυτών των δεκαέξι παλαιών προσφυγικών κτισμάτων και τη μεταγενέστερη αξιοποίησή τους ως χώρων πολιτισμού, σύμφωνα με τη σχετική μελέτη που εκπονήθηκε από τη διεύθυνση Μελετών Αρχιτεκτονικών Έργων του δήμου Θεσσαλονίκης, με προϊστάμενο τον Κώστα Μπελιμπασάκη, θα διατηρηθεί παρούσα στην περιοχή και η πιο πρόσφατη ιστορία της πόλης.

"Οι προβληματισμοί σχετικά με την ανάδειξη των τειχών φαινομενικά έρχονται σε αντίφαση με έναν άλλο εξίσου σημαντικό στόχο της μελέτης, εκείνον που ήθελε παρούσα στο χώρο και την πιο πρόσφατη ιστορία. Έγινε, λοιπόν, προσπάθεια ορισμένα κτίρια να εκπροσωπήσουν τα χωρικά και κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δεδομένα του χρόνου στον οποίο δημιουργήθηκαν", αναφέρουν οι συντάκτριες της μελέτης Σμαρώ Θεοδωρίδου, Έλενα Ξυλά και Αθηνά Λερίδου, σημειώνοντας ότι "στην πραγματικότητα γίνεται σύγκριση της σημειολογίας δύο μνημείων που συμβιώνουν και που το καθένα έχει τελείως διαφορετικά ιστορικά χαρακτηριστικά και αξία".

Σε είκοσι μέτρα θα... απλώνεται η ζώνη πρασίνου

Σύμφωνα με τον αρμόδιο αντιδήμαρχο Αρχιτεκτονικού Βενιαμίν Καρακωστανόγλου, η κεντρική παρέμβαση για την ανάδειξη των βυζαντινών τειχών θα είναι η δημιουργία κατά μήκος της οδού Επταπυργίου, μεταξύ της Ακροπόλεως και της Παλαμίδου, μιας εκτεταμένης ζώνης πρασίνου, μήκους είκοσι μέτρων.

Πρόκειται ουσιαστικά για τη ζώνη που αναπτύσσεται κατά μήκος της εσωτερικής περιμέτρου των τειχών και είναι χαρακτηρισμένη ως περιοχή προς απαλλοτρίωση για τη δημιουργία ελεύθερου χώρου, με σκοπό την προστασία και την ανάδειξη του μνημείου, βάσει όλων των ρυμοτομικών διαταγμάτων που έχουν εκδοθεί για την Άνω Πόλη από το 1933.

Η σχετική μελέτη του κεντρικού δήμου προβλέπει τη διαμόρφωση ενός πλέγματος διαδρομών, καθώς και ενός περιπάτου κατά μήκος των τειχών, ώστε οι επισκέπτες του χώρου να περπατούν πλάι στο μνημείο και να το παρατηρούν από μικρή απόσταση, αλλά και να περιδιαβαίνουν ανάμεσα στα παλαιά προσφυγικά κτίσματα που πρόκειται να διατηρηθούν. Μάλιστα, το ίχνος ορισμένων ιδιοκτησιών προτείνεται να διατηρηθεί μέχρι το τείχος, ακριβώς για να γίνεται αντιληπτή η σχέση των

καστρόπληκτων με το κορυφαίο μνημείο της Θεσσαλονίκης.

Παράλληλα με τη διαδρομή δίπλα στο τείχος, πρόκειται να διατηρηθεί και η υφιστάμενη κατά μήκος της οδού Επταπυργίου. Το πεζοδρόμιο σχεδιάζεται να διευρυνθεί, εκτός από τα σημεία του μπροστά από τις περιφράξεις των διατηρούμενων κτιρίων. Στην περιοχή αυτή, όπως προβλέπεται από τη μελέτη του δήμου, πρόκειται να οργανωθούν μεταξύ των άλλων χώροι στάσης για ανάπαυση, παιδικές χαρές, χώροι υπαίθριων εκδηλώσεων ή και χώροι που θα υποδηλώνουν τις παλιές αυλές ή τις μικρές πλατείες μεταξύ των προσφυγικών κτισμάτων.

Το τμήμα ανάμεσα στους διαδρόμους και τα πλατώματα σχεδιάζεται να διατηρηθεί ως χώρος πρασίνου, ενώ το φυσικό πρανές που δημιουργείται στη δυτική πλευρά θα χρησιμοποιηθεί σαν κερκίδα για υπαίθρια δρώμενα. Στην περικάστρια ζώνη θα τοποθετηθούν μόνο χαμηλά φυτά, ώστε να μη διακόπτεται η προοπτική προς τα κάστρα, ενώ ψηλότερα δέντρα θα φυτευτούν μόνο για το σκίασμό των καθιστικών.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΦΩΣ ΣΤΑ ΚΑΣΤΡΑ

Το μνημείο των βυζαντινών τειχών, βάσει της μελέτης του δήμου, πρόκειται να φωτιστεί με προβολείς, ώστε να αναδεικνύονται τόσο τα αρχιτεκτονικά του στοιχεία όσο και η υφή της τοιχοποιίας του. Νέα φωτιστικά θα τοποθετηθούν και κατά μήκος της ζώνης πρασίνου, καθώς ο υφιστάμενος φωτισμός της οδού Επταπυργίου δεν θεωρείται επαρκής.

Για όλες τις επιστρώσεις θα χρησιμοποιηθεί μόνο πέτρα σε γκρι χρώμα, ώστε να εξασφαλίζεται ένα ενιαίο οπτικό αποτέλεσμα, χωρίς πολυχρωμίες ή εναλλαγές υλικών. Όπως επισημαίνουν οι μελετήτριες του έργου, το γκριζο χρώμα επιλέχθηκε, διότι είναι ουδέτερο και δεν ανταγωνίζεται τα υλικά που εμφανίζονται στο τείχος.

Εκτός από τα σκληρά δάπεδα, σε μεγάλα τμήματα της περιοχής θα διατηρηθεί ως επίστρωση το χώμα, αφού προηγουμένως δεχθεί την κατάλληλη επεξεργασία. Έτσι, σε επαφή με το τείχος θα δημιουργηθεί μια ζώνη από πατημένο χώμα, πλάτους περίπου ενός μέτρου. Εξάλλου, για τις αυλές των παλαιών προσφυγικών κτισμάτων που θα διατηρηθούν προβλέπεται η επίστρωση είτε με άτριφτο μωσαϊκό είτε με κυβόλιθο.

Κτίριο-κτίριο κατεδαφίζεται η ιστορία της Θεσσαλονίκης

Του Κρίτωνα Αρσένη*

Η Άνω Πόλη είναι η πιο όμορφη γειτονιά της πόλης μας. Όμως κάθε μέρα γίνεται και πιο άσχημη. Τα παλιά σπίτια (που προστατεύονται από το νόμο λόγω της αρχιτεκτονικής τους σημασίας) καίγονται, καταρρέουν, χάνονται.

Στη θέση τους κτίζονται μικρές πολυκατοικίες. Ο πληθυσμός της περιοχής αυξάνεται, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα για στάθμευση των συνεπαγόμενων αυτοκινήτων. Η κατάσπαση φαίνεται μη αναστρέψιμη. Υπάρχει διέξοδος; Βεβαίως και υπάρχει, όμως έχουν ο δήμος και η νομαρχία τη βούληση να την διαβούν; Το 1997 με δύο φίλους είχαμε καταγράψει όλα τα σημαντικά αλλά μη προστατευμένα κτίρια της Άνω Πόλης. Είχαμε καταγράψει τις θεσμικές αδυναμίες που οδηγούσαν στη σταδιακή καταστροφή της. Κινητοποιήσαμε τις υπηρεσίες και αποφασίστηκε να προστατευτούν επιπλέον 200 κτίρια. Τότε είχαμε καταθέσει και προτάσεις. Στη Λισαβόνα της Πορτογαλίας υπάρχει ένα πανέμορφο ιστορικό κέντρο. Εκεί ο δήμος από τη δεκαετία του 1990 ήδη είχε οργανώσει ένα πρόγραμμα επιδότησης των αναστηλώσεων. Στις βασικές γραμμές του προγράμματος αυτού κινείται το πρόγραμμα "Πρόσοψη", που ξεκίνησε το 2000 ο δήμος Αθηναίων και χρηματοδοτεί μερικές την ανακαίνιση των προσώπων μοντέρνων ή ιστορικών κτιρίων βάσει μελετών του δήμου. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα έδινε ανάσα ζωής σε πολλά κτίρια στην Άνω Πόλη, αλλά και στο κέντρο της πόλης.

Την ίδια στιγμή θα πρέπει να θεσπιστούν μηδενικά δημοτικά τέλη για τους ιδιοκτήτες διατηρητέων κτιρίων και επιπλέον να καταργηθεί η δυνατότητά τους να κτίζουν κάτι μεγαλύτερο σε περίπτωση καταστροφής του διατηρητέου.

Υπάρχουν ακόμη πιο δυναμικές αναστηλωτικές επεμβάσεις, που απαιτούν περισσότερα χρήματα. Αυτό τις καθιστά ανέφικτες; Όλα είναι θέμα προτεραιοτήτων. Ας μην ξεχνάμε ότι ο δήμος όλα αυτά τα χρόνια εξασφάλισε χρήματα για ένα τεράστιο δημαρχείο σε ζώνη πρασίνου και για αναπλάσεις στην παραλιακή ζώνη, αλλά ούτε ευρώ για τη μόνη ιστορική γειτονιά της πόλης που μας έμεινε μετά την πυρκαγιά του 1917. Αυτή τη μνήμη της πόλης χάνουμε σήμερα κτίριο-κτίριο και για αυτήν αξίζει να δώσουμε νέους αγώνες.

** Ο Κρίτωνα Αρσένης είναι μηχανικός χωροταξίας, πολεοδόμος, ευρωβουλευτής ΠΑΣΟΚ*

Η προστασία και ανάπτυξη του παραδοσιακού οικισμού της Άνω Πόλης

Της Βιβιάννας Μεταλληνού*

Η σύγχρονη αρχιτεκτονική παρέμβαση σε τοπία ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής σημασίας και ιστορικής κληρονομιάς αναγνωρίζεται πάντα ως ιδιαίτερο είδος αρχιτεκτονικής δημιουργίας, που ακολουθεί ένα ειδικό θεσμικό και ακαδημαϊκό πλαίσιο, το οποίο έχει διαμορφωθεί τα μεταπολεμικά χρόνια μέσα από συνεχείς ζυμώσεις, συζητήσεις και προβληματισμό.

Ωστόσο, η αναγνώριση της κατασκευής μέσα σε ένα ιστορικό περιβάλλον ως ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό επίτευγμα στην Ελλάδα είναι μια σχετικά πρόσφατη εξέλιξη. Το προεδρικό διάταγμα του 1978, παράλληλα με το χαρακτηρισμό περίπου 400 ελληνικών οικιστικών συμπλεγμάτων -κωμών και πόλεων- ως "παραδοσιακών οικισμών", επέβαλλε για πρώτη φορά τους βασικούς κανόνες οικοδόμησης σε ιστορικά τοπία.

Ένας από τους οικισμούς που χαρακτηρίστηκαν το 1978 είναι και το ανώτερο τμήμα του ιστορικού ιστού της Θεσσαλονίκης, που αναφέρεται συνήθως ως "(Π)Άνω Πόλη". Ένας παραδοσιακός οικισμός με ειδικό πρωτοποριακό πλαίσιο σχεδιασμού και ειδικούς κανόνες για επεμβάσεις στα κτίρια, που λειτούργησε με διάφορες φάσεις και μορφές οργάνωσης για πάνω από 30

χρόνια.

Σε ειδική μελέτη που εκπόνησε για περισσότερα από 40 κτίρια και ομάδες κτιρίων της Άνω Πόλης ο αρχιτέκτων ιστορικός Δ. Ζυγομαλάς κατέληξε ότι η ζητούμενη από το θεσμικό πλαίσιο αποκατάσταση τόσο των διατηρητέων κτιρίων όσο και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του παραδοσιακού οικισμού δεν έχει επιτευχθεί. Η καταστροφή της σχέσης και της κλίμακας μεταξύ κτιρίου και δρόμου, μεταξύ ιδιωτικού ή δημόσιου ανοικτού χώρου και κτιρίου, καθώς και η διαχείριση της μορφολογίας και της τυπολογίας των ποιοτήτων του ιστορικού τοπίου στο επίπεδο της κλίμακας είναι σημαντική και σε πολλές περιπτώσεις μη αναστρέψιμη.

Ο έλεγχος της Άνω Πόλης από την πλειάδα των φορέων επίβλεψης αποτελεί ευχή, αλλά και μέγγενη για την προσπάθεια άσκησης αρχιτεκτονικής στο μοναδικό μεσαιωνικό τοπίο που απομένει ακόμη ανέπαφο στις παρυφές της πόλης μας. Άσκηση που οφείλει να στοχεύει στην ανάδειξη και την εκμετάλλευση της μοναδικής κλίμακας ζωής που αντιπροσωπεύει ο διατηρούμενος ιστός της Άνω Πόλης, χωρίς το ζητούμενο της μέγιστης εκμετάλλευσης που συνήθως προτάσσεται και καταστρέφει αφετηριακά τις σχέσεις και τις ποιότητες του μεσογειακού τρόπου ζωής που τον γέννησε.

Η Άνω Πόλη κρατάει ακόμη αντιστάσεις σημαντικές, που μπορούν να υποβάλλουν μια άλλη μορφή ανάπτυξης στο πλαίσιο της πραγματικής αειφορίας.

** Η Βιβιάννα Μεταλληνού είναι αρχιτέκτων, ιστορικός περιβάλλοντος, Δίκτυο Κινήσεων για τη Θεσσαλονίκη*

Οκτ 18, 2009

ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΟΠΛΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Άνω Πόλη

Συνομιλεί με την κάτω πόλη;

Πρέπει να χρησιμοποιήσουμε την αρχιτεκτονική και τον πολιτισμό για την αναμόρφωση της πόλης. Σε αυτό το περίγραμμα πολιτικών να ιδωθεί και η πάνω πόλη σε διάλογο με την κάτω πόλη και σε επικοινωνία με την «άλλη» πόλη. Για πολλά χρόνια λοιπόν και η Άνω Πόλη βρίσκεται κατά καιρούς στο επίκεντρο, αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες, υλοποιούνται παρεμβάσεις πλην όμως, όπως συμβαίνει συχνά, τα προβλήματα επιτείνονται και οι επιλύσεις εμφανίζονται αλυσιτελείς.

Εντούτοις, τελευταία ολοκληρώθηκε μια «τρίηγία» θεσμικών ρυθμίσεων η συμπλήρωση - βελτίωση των όρων δόμησης, ο χαρακτηρισμός διατηρητέων και η εκ νέου τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου.

Σε αυτό το επίπεδο όμως πρέπει να αντιμετωπιστούν προβλήματα που χρονίζουν, ανασφύονται ή παραμένουν στα αζήτητα:

- Ο καθορισμός χρήσεων γης
- Η μελέτη κυκλοφοριακών ρυθμίσεων και η άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος της στάθμευσης
- Η ανάληψη των τοιχών με τη συνύπαρξη των προσφυγικών κτισμάτων με βάση τις αναθεωρημένες μελέτες
- Η λήψη μέτρων και άσκηση συγκεκριμένων πολιτικών για βιώσιμη, διατήρηση - αποκατάσταση - επανάχρηση των διατηρητέων κτιρίων, τα οποία πρέπει διεξοδικά να συζητηθούν και να αποτελέσουν μέρος μιας ολοκληρωμένης πολιτικής. Την ίδια όμως στιγμή θέματα όπως: Ο πολιτής «ενεργός πολίτης» και ο κάτοικος συμμετέχων στη γειτονιά, η διαχείριση του δημόσιου χώρου, το πρόγραμμα άμεσων παρεμβάσεων - τεχνικών έργων, η υλοποίηση των μελετών επί πολιτιστικής για τις διαδρομές στην Άνω Πόλη, η επέκταση του προγράμματος των πεζοδρομήσεων, ο έλεγχος του δημόσιου χώρου που κατακρεουργείται από τις παρεμβάσεις των ιδιωτών - κατασκευαστών, ο αστικός διάκοσμος κι εξοπλισμός, η ανάπτυξη του αστικού προσίνου παντού στην Άνω Πόλη, η αποφυγή απερισκεπτών ασφαλιστικών μέτρων πάνω σε κυβόλιθους, η απάλειψη του δάσους των κεραιών κτλ. είναι θέματα της δημοτικής αρχής και του δημοτικού διαμερισματος. Πιο συγκεκριμένα, απευθυνόμενος στη Διεύθυνση Οδοποιίας για το ευρύ πρόγραμμα ανακατασκευής των οδών στην Άνω Πόλη παρατηρώ ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη για δενδροδόχους και κατά συνέπεια για φύτευση δένδρων. Θεωρώ σημαντικό το θέμα της φύτευσης κι ανάπτυξης δένδρων, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι γειτονίες της Άνω Πόλης είχαν

Η Άνω Πόλη βρίσκεται κατά καιρούς στο επίκεντρο, αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες, υλοποιούνται παρεμβάσεις, πλην όμως τα προβλήματα επιτείνονται και οι επιλύσεις εμφανίζονται αλυσιτελείς

Μιλώντας για το όλο ή για τμήματα της πόλης πρέπει να γίνει σούμα και να αναζητήσουμε τα εκφραστικά εργαλεία για ανάταξη και αναδημιουργία της μητροπολιτικής Θεσσαλονίκης. Απαιτείται συλλογική δέσμευση για ένα μεταρρυθμιστικό σχέδιο, ένα προγραμματικό μοντέλο διοίκησης.

Του **Θανάση Παππά**

αυτές με φυτά, θάμνους, παυλαύδια, γασσεμιά και ανθρωπιά.

Η εν γένει "αστική ανάπτυξη", που ισοπεδώνει τα πάντα ώστε είτε είμαστε στην οδό Εγνατία ή στην οδό Μουσών να είναι το ίδιο, εκλύει κινδύνους, που βάζει σε δοκιμασία κρίση και αυτό το ίδιο τα έργα, που μπορούν να γίνουν στοιχείο αναβάθμισης της περιοχής.

Γι' αυτό νομίζω ότι πρέπει να υπάρξει επενδύση, να γίνει πρόβλεψη για φυτεύσεις ώστε να αποκατασταθεί η εικόνα της Άνω Πόλης και να αποτελέσει το ελκτικό στοιχείο για επίσκεψη. Ταυτόχρονα, η πρόβλεψη στοιχείων αστικού εξοπλισμού (φωτιστικά - εσκή/θέσεις για κάδους απορριμμάτων /δικά διαφόρων οργανισμών, ώστε να αποφεύγονται εκσκαφές) πρέπει να αποτελέσουν ουσιαστικό στοιχείο αναβάθμισης.

Από την άλλη πλευρά η εκρηκτική οικοδόμηση με πλήρη απουσία πολιτικής στάθμευσης οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια σε φαινόμενα πρωτόγνωρα.

Προτείνω -σε κάθε περίπτωση- την αγορά ή την πρόκληση δυσχερειών- στη διερχόμενη κυκλοφορία.

Δεν μπορεί να υπάρξει η ίδια συμπεριφορά στις αρτηρίες ταχείας κυκλοφορίας και στα στενά της Άνω Πόλης.

Η μελέτη δε και αντιμετώπιση του προβλήματος στάθμευσης, αύριο θα είναι οργάνωσις αν σήμερα δεν ληφθούν συντονισμένα μέτρα.

Επομένως η ολοκληρωμένη πολιτική διαχείριση του χώρου, από τους αρμόδιους δημοσίου φορείς, απαιτεί άμεσες ενέργειες - δράσεις και στοιχειοθέτηση ενός σαφούς και ρεαλιστικού προγράμματος, τόσο στα «θεσμικά προβλήματα» όσο και στα «τρέκοντα», που άπτονται επί των καθημερινών θεμάτων. Ο δήμος οφείλει να συντονίσει -με χρονοδιάγραμμα- τα θέματα αυτά κι επιτέλους να βρεθεί μια λύση για το θέμα του λεγόμενου γραφείου Άνω Πόλης.

Η σύσταση γραφείου παραδοσιακών οικισμών και διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς στον οργανισμό της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με ταυτόχρονη ενίσχυσή του με ανθρώπινο δυναμικό είναι πρωτίστως αναμετώπιση. Τα θέματα ελέγχου των μελετών και κυρίως των κατασκευών αναδεικνύονται ως σημαντικότερα, καθώς η υποχώρηση στην ποιότητα του κτισμένου περιβάλλοντος -τα τελευταία χρόνια- είναι κάτι παραπάνω από προφανές.

*Ο Θανάσης Παππάς είναι αρμοδιότητας, πρόεδρος Μηνιαίας Επιτροπής Αρχιτεκτονικού Έργου του ΤΕΕ/ΤΚΜ